

TRENDY W PROJEKTOWANIU PARKÓW MIEJSKICH W KRAJACH EUROPEJSKICH

STYLES OF PUBLIC PARKS DESIGNING IN EUROPEAN COUNTRIES

Beata Fornal-Pieniak, Karolina Kuszlis-Mielniczuk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Streszczenie. Tereny zielni pełnią ważne funkcje w życiu człowieka, zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych. Celem pracy jest przedstawienie trendów w projektowaniu parków miejskich na przykładzie wybranych krajów europejskich. Liczba parków miejskich w poszczególnych krajach jest zróżnicowana, np. w Niemczech wyróżniono 2954 takie parki, w Hiszpanii 1876, w Polsce zaś tylko 110 obiektów. Kolejny etap analiz obejmował porównanie stylów, w jakich projektowano parki dawniej, z trendami współczesnymi.

Abstract. Green areas play very important roles for peoples who are living in urban areas. The purpose of the study was to present styles of public parks designing in some European countries. Number of urban parks in European countries ins very diversified for example 2954 parks in Germany, 1876 parks in Spain and 110 parks in Poland. The next stage of the paper was to represent diversity parks designing on the past and nowadays.

Słowa kluczowe: park miejski, trendy, projektowanie, kraje europejskie

Key words: urban park, styles, design, European countries

WSTĘP

We współczesnej kulturze naszego kraju parki, zieleńce i skwery są uznawane za niezbędne elementy wyposażenia miast. Piszą o tym m.in. publicyści, naukowcy, specjaliści zajmujący się zagospodarowaniem miast, ekolodzy. Każdy zresztą, kto mieszka w mieście, chce i jednocześnie powinien mieć dostęp do przyrody, rekreacji na wolnym powietrzu w pobliżu swojego miejsca zamieszkania. W wielu krajach Europy tempo

Adres do korespondencji – Corresponding autor: dr inż. Beata Fornal-Pieniak, Katedra Ochrony Środowiska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa, e-mail: fornalb@op.pl.

przyrastania parków w przestrzeni publicznej jest imponujące. Barcelona, Berlin, Paryż wiodą na tym polu prym. W Polsce sytuacja wygląda znacznie gorzej. Łączna powierzchnia parków miejskich powstałych w latach 1982–2007 plasuje Polskę na przedostatnim miejscu w Europie. By zilustrować to porównaniem: Niemcy posiadają aż 2954 ha takich parków, Hiszpania 1876, a Polska zaledwie 110 obiektów [Bernacki 2009]. Projekty nowoczesnych osiedli powstających ostatnimi czasy w Polsce bardzo rzadko przewidują zagospodarowanie przestrzeni z miejscem na skwer czy zieleniec, nie wspominając o parku. Nowe osiedla lokalizowane są często tak, że ich mieszkańcom brak bliskiego dostępu do terenów zielonych. Te niezwykle szkodliwe tendencje, wynikające z chęci zysku, zaczynają niebezpiecznie rozszerzać się na przestrzeń starszych osiedli, gdzie najczęściej istnieją już tereny zielone przeznaczone do użytku mieszkańców – deweloperzy próbują mianowicie pozyskać te tereny w celu wzniesienia tam kolejnego budynku mieszkalnego.

NURTY W PROJEKTOWANIU WSPÓŁCZESNYCH PARKÓW MIEJSKICH

Współczesna idea parku miejskiego według Bernackiego [2009] oscyluje pomiędzy dwoma skrajnymi nurtami w ich kształtowaniu – pomiędzy nurtem postmodernistycznym o charakterze bardzo formalnego dekonstruktywizmu a nurtem zrównoważonym, którego główną zasadą jest zrównoważony rozwój. Nurt postmodernistyczny to najczęściej parki prestiżowe w centrach dużych miast, które mocno korelują z otaczającą architekturą. Jest to rezultat najdalej idącej idei dekonstruktywizmu w sztuce parkowej. Autor wyszczególnia w obrębie tego nurtu 4 nurty podrzędne:

- *Nurt warstwowy* ukształtował się we Francji. Park projektowany jest w postaci oddzielnych warstw nakładających się na siebie, ale wynikających z niezależnych przesłanek. Przykład stanowi Parc de la Villette w Paryżu oraz BUGA 2005 w Monachium.
- *Nurt symboliczny* pochodzi również z Francji. Widać w nim znaczne wpływy ogrodów francuskich i parków romantycznych – kompozycja opiera się tu na dekonstruktywistycznym schemacie geometrycznym, z wieloma intelektualnymi i symbolicznymi odwołaniami. W tym stylu został zaprojektowany Parc André Citroën w Paryżu.
- *Nurt artystyczny* wywodzi się z Hiszpanii i Holandii. Wyróżnia go artystyczne podejście do procesu projektowego, przez co jest najbardziej zróżnicowany. Zauważyć można zmniejszenie liczby funkcji oraz ograniczenie zieleni. Efektem jest harmonijna kompozycja, która jest czytelna w odbiorze wizualnym. W Hiszpanii nurt ów jest bardziej rzeźbiarski, w Holandii abstrakcyjny. Przykład: Parc Diagonal Mar w Barcelonie.
- *Nurt brutalistyczny* wykształcił się w Hiszpanii. Przeważają tu betonowe konstrukcje o ostrych krawędziach, nierzadko formy monumentalne. Dysharmonia i kontrast przyciągają uwagę i budzą kontrowersje. Bywa często spotykany przy nowoczesnych obiektach komercyjnych. Reprezentuje go Parque Juan Carlos I w Madrycie.

W nurcie zrównoważonym, który powinien być zintegrowany z terenami zieleni miejskiej, można wyróżnić 3 nurty podrzędne:

- *Nurt poprzemysłowy* pochodzi z Niemiec. Główną jego metodą i filozofią jest recykling – pozostałości poprzedniego zagospodarowania terenu traktowane są jako

wartość dodatnia. Przykład parku w tym stylu to Landschaftspark Duisburg-Nord w Duisburg.

- *Nurt naturalizowany* wywodzi się również z Niemiec. Obiekty zaprojektowane zgodnie z jego zasadami charakteryzują się dużą powierzchnią. Myślą przewodnią w projektowaniu jest tu daleko idąca naturalizacja – przywrócenie danego fragmentu miasta naturze. Przykład to park Neue Wiesen w Berlinie, gdzie akceptuje się spontanicznie rozrastającą się roślinność pionierską.
- *Nurt tradycjonalistyczny* ma swe korzenie w Niemczech i Anglii. Poszanowanie tradycji miejsca oraz jednowarstwowa kompozycja nawiązują do wzorców XIX-wiecznych. Nurt obejmuje ogrody tematyczne i niezależne pawilony połączone zróżnicowanym programem funkcji rekreacyjnych. Dopuszcza się formy postmodernistyczne oraz proekologiczną i zrównoważoną filozofię działania.

RÓŻNICE POMIĘDZY TRADYCYJNĄ A WSPÓŁCZESNĄ FORMUŁĄ PARKU

Bernacki [2009] przyjął, że rok 1982 wyznacza granicę między tradycyjnym a współczesnym wiedzeniem parku. W tym właśnie roku rozstrzygnięto konkurs na projekt parku de la Vilette, w którym to konkursie zwyciężyła przełomowa wizja parku miejskiego. Autor wskazał różnice pomiędzy tradycyjną a współczesną formułą parku:

- w odróżnieniu od tradycyjnego modelu, w którym najważniejsza była funkcja rekreacyjna, wzrosło znaczenie innych funkcji, szczególnie kulturalnej;
- obecnie zacierają się granice parku, podczas gdy we wcześniejszym okresie oddzielano park od innych stref funkcjonalnych miasta;
- sukcesywnie wzrasta prestiżowe znaczenie parków, ich przestrzenie coraz bardziej się komercjalizują.
- współczesne parki są coraz liczniej włączane w programy przekształceń miejskich;
- obecnie powstające parki mają coraz mniej formalny charakter, dzięki czemu mniej odróżniają się od naturalistycznych terenów zieleni;
- coraz częściej podejmuje się próby włączenia parku w ekologiczny system miejski;
- podczas budowy współczesnych parków stawia się na rekultywację, recykling, reutilizację.
- inspiracją do idei przewodniej parku stają się lokalna tożsamość i historia miejsca – podchodzi się z szacunkiem do poprzedniego sposobu zagospodarowania danego terenu;
- normą staje się partycypacja społeczna w procesie powstawania projektu;
- wykorzystuje się różne formy projektowania oraz eksperymentuje ze środkami wyrazu – podstawową zasadą kompozycji jest współcześnie dekonstrukcja;
- wzrasta liczba realizacji tymczasowych;
- coraz częściej w parkach wykorzystuje się elementy architektury oraz technikę;
- odchodzi się od klasycznego zestawu materiałów, takich jak kamień, ceramika i drewno, na rzecz betonu, stali i szkła.

CELE I STRATEGIE KREOWANIA PARKÓW

Wśród głównych celów kreacji nowych parków wymienić można:

- stworzenie miejsca wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców z uwzględnieniem przemian społeczeństwa przemysłowego;
- zwiększanie udziału terenów zieleni w strukturze miasta, a dzięki temu scalanie przestrzeni miejskiej;
- ochronę i odbudowę biotopów, a także tworzenie nowych stoisk dla fauny i flory oraz łątanie sieci ekologicznych powiązań w miastach;
- podnoszenie wartości i prestiżu miejsca, np. osiedla, przy poszanowaniu praw przyrody i człowieka;
- wzmocnienie tożsamości lokalnej, utrwalenie miejscowych obyczajów i symboli, poszanowanie pozostałości kultury przemysłowej;
- naukę zasad zrównoważonego rozwoju;
- umożliwienie społeczności lokalnej włączenia się w działania polepszające jakość życia.

Podobne założenia strategiczne dla projektowania przestrzeni publicznych, w tym lokalnych parków dzielnicowych do wielkości 2 ha, wyznaczono w strategii rozwoju przyjętej w 2008 roku dla Londynu i przedstawiono w dokumencie Unitary Development Plan [City of London... 2008]. Ta długoterminowa strategia na lata 2008–2026 formułuje 10 podstawowych założeń, które należy spełniać przy projektowaniu terenów zieleni miejskiej:

- 1) poprawa dostępności oraz estetyki i zarządzania terenów zieleni;
- 2) wzrost liczby terenów zielonych, tak by utrzymać stosunek 0,062 ha na 1000 osób odwiedzających w ciągu tygodnia;
- 3) zapewnienie bezpieczeństwa użytkowania oraz dostępu różnych form aktywności w ciągu dnia i całego roku;
- 4) wprowadzenie dodatkowego wyposażenia rekreacyjnego zarówno w obiektach nowych, jak i istniejących;
- 5) urządzenie terenów zadrzewionych w celu utrzymania bioróżnorodności;
- 6) zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju;
- 7) zapewnienie prywatnych i publicznych miejsc wypoczynkowych dla mieszkańców i pracowników firm;
- 8) w przypadku wyłączenia obiektu z użytkowania na pewien czas zapewnienie przestrzeni zastępczej;
- 9) poprawa dostępności terenów zieleni dla sąsiadujących dzielnic;
- 10) zwiększanie świadomości społecznej w zakresie różnych typów przestrzeni publicznej oraz zachęcanie społeczności lokalnej do partycypacji w procesie ich powstawania.

W planie zarządzania miejskimi terenami zieleni w Londynie na lata 2011–2016 [The City of London... 2011–2016] przedstawiono podstawowe także cele dla istniejących i powstających obiektów zieleni publicznej:

- 1) dobre zarządzanie – współpraca, pozyskiwanie nowych przestrzeni, poszukiwanie informacji zwrotnej od użytkowników;

- 2) poprawa informacji o terenach publicznych;
- 3) zachowanie zasad ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa pracy przy powstających obiektach;
- 4) odpowiednia pielęgnacja i utrzymywanie w czystości terenów zielonych;
- 5) zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju – m.in. zmniejszenie zużycia energii oraz emisji spalin;
- 6) zachęcanie do zaangażowania społecznego w powstawanie i utrzymanie terenów zieleni;
- 7) promowanie terenów zieleni w codziennej prasie i newsletterach.

W Polsce wymogi dotyczące funkcji, wyposażenia i elementów zagospodarowania parków osiedlowych zostały opracowane m.in. przez Stojaka [2011]. Oto niektóre z nich:

- powierzchnia parku – od 1,2 do 2,0 ha,
- uzbrojenie terenu – woda, elektryczność, odwodnienie/drenaż,
- ogrodzenie – jeśli potrzebne,
- połączenie z ciągami typu greenways i okoliczną zielenią,
- miejsca parkingowe na 20 mieszkańców,
- trawniki – minimum 30% terenu,
- kosze na śmieci – 4 sztuki,
- stojak na rowery – 8 sztuk,
- ławki parkowe – 4 sztuki,
- fontanna – 1 sztuka,
- sanitariaty ogólnodostępne – 1 sztuka,
- stoły piknikowe z ławkami – 4 sztuki,
- grille – 3 sztuki,
- boisko do koszykówki – pół boiska, 1 kosz,
- place zabaw – 1 plac z 5 urządzeniami,
- zalecane: oświetlenie, elementy plastyczne, system ścieżek do biegania.

ROŚLINNOŚĆ PARKOWA

Aby ułatwić odpowiedni dobór gatunkowy roślin w projekcie parku, podano dalej wykaz roślin, które najlepiej nadają się do obsadzenia terenów miejskich, w tym parków. W zestawieniu skupiono się głównie na roślinności okrywowej, gdyż jest to ten element, który z punktu widzenia projektanta nastrocza najwięcej wątpliwości. Gatunki roślin opisano w formie tabeli z podziałem na krzewy i byliny. Dla ułatwienia zostały one pogrupowane zgodnie z wymaganiami świetlnymi oraz pod względem wysokości. Wyboru dokonano na podstawie dostępnej literatury specjalistycznej wg Borowskiego i Latochy [2005].

Tabela 1. Roślinność parkowa – przykłady

Table 1. Vegetation in parks – examples

Krzewy, wysokość 100–150 cm / pełne słońce – Bushes, from 100 to 150 cm high / full light						
Gatunek, odmiana Species, variety	Nazwa polska Polish name	Wysokość Height	Ulistnienie Leavesy	Pora kwitnienia Blooming period	Kolor kwiatów Color of flowers	Walory ozdobne Visual values
<i>Berberis thunbergii</i>	berberys Thunberga	100–150	sezonowe seasonal	V	żółte yellow	owoce, liście jesienią fruits, leaves in autumn
<i>Cotoneaster</i> 'Skoghholm'	irga odm.	100	zimozielone/ /sezonowe evergreen/ /seasonal	V–VI	białe white	liście, kwiaty leaves, flowers
<i>Ligustrum vulgare</i> 'Lodense'	ligustr odm.	(50) 100	sezonowe seasonal	VI–VII	białe white	liście leaves
Krzewy, wysokość 60–90 cm / pełne słońce – Bushes, from 60 to 90 cm high / full light						
<i>Chaenomeles</i> × <i>superba</i> 'Colour Trail'	pigwowiec pośredni odm.	60	sezonowe seasonal	IV–V	jasnoróżowe light pink	kwiaty, owoce flowers, fruits
<i>Ch.</i> × <i>s.</i> 'Low'n White'	pigwowiec pośredni odm.	61	sezonowe seasonal	IV–V	jasnozielone light green	kwiaty, owoce flowers, fruits
<i>Ch.</i> × <i>s.</i> 'Texas Scarlet'	pigwowiec pośredni odm.	63	sezonowe seasonal	IV–V	karminowo- czerwone red	kwiaty, owoce flowers, fruits
<i>Cornus sericea</i> 'Kelseyi'	dereń rozłogowy odm.	70	sezonowe seasonal	–	–	pokrój, pędy zimą – habit, shoots in winter
<i>Cotoneaster</i> 'Coral Beauty'	irga odm.	60	zimozielone/ /sezonowe evergreen/ /seasonal	V–VI	białe white	liście, kwiaty leaves, flowers
<i>Cotoneaster horizontalis</i>	irga pozioma	60	sezonowe seasonal	V–VI	białoróżowe white and pink	liście, kwiaty, owoce leaves, flowers, fruits
<i>Forsythia</i> 'Courtasol' (syn. 'Maree d'Or')	forsycja odm.	60	sezonowe seasonal	IV	ciemnożółte dark yellow	kwiaty flowers
<i>Spiraea albiflora</i>	tawuła biało- kwiatowa	60	sezonowe seasonal	VII	białe white	kwiaty flowers

<i>Symphoricarpos</i> × <i>chenaultii</i> 'Hancock'	śnieguliczka Chenaulta odm.	50 (90)	sezonowe seasonal	VI–VII	różowe pink	pokrój, liście długo zielone habit, leaves, long green
<i>Pinus mugo</i> 'Pumilio'	kosodrzewina odm.	70	krótkie, ciemnozielone igły short, dark green coniferous needles	–	b.z.	pokrój, ulistnienie habit, leaves
Krzewy, półcień, luźne zadrzewienia – Bushes, half shadow, not dense afforestations						
<i>Pyracantha coccinea</i> 'Red Cushion'	ognik szkarłatny odm.	60	zimozielone evergreen	V	białe white	kwiaty, liście, owoce flowers, leaves, fruits
<i>Rubus crataegifolius</i> 'Prelude'	jerzyna głogolistna odm.	60	sezonowe seasonal	VI–VII	białe white	przebarwienie jesienne penetration in autumn time
<i>Symphoricarpos</i> × <i>chenaultii</i> 'Hancock'	śnieguliczka Chenaulta odm.	50 (90)	sezonowe seasonal	VI–VII	różowe pink	pokrój, liście długo zielone habit, leaves, long evergreen
Krzewy, wysokość 10–50 cm / pełne słońce – Bushes, from 10 to 50 cm high / full light						
<i>Cotoneaster</i> 'Ursynów'	Irga odm.	50	zimozielone/ /sezonowe evergreen/ /seasonal	V–VI	białe white	liście, kwiaty, owoce leaves, flowers, fruits
<i>Euonymus fortunei</i> var. <i>radicans</i>	trzmielina Fortune'a odm. położona	30	zimozielone evergreen	–	b.z.	liście leaves
<i>Spiraea decumbens</i>	tawuła rozesłana	30	sezonowe seasonal	VI–VII	białe white	kwiaty flowers
<i>Juniperus communis</i> 'Homibrookii'	jałowiec pospolity odm.	30	zielone igły green coniferous needles	–	b.z.	pokrój, ulistnienie habit, leaves
<i>Juniperus horizontalis</i>	jałowiec płożący	30	łuski hulls	–	b.z.	pokrój, ulistnienie habit, leaves
<i>Juniperus</i> × 'Blue Carpet'	jałowiec odm.	50	srebrzysto- niebieskie igły silver and blue coniferous needles	–	b.z.	pokrój, ulistnienie habit, leaves

Tabela 1. cd.
Table 1. cont.

Gatunek, odmiana Species, variety	Nazwa polska Polish name	Wysokość Height	Ulistnienie Leavesy	Pora kwitnienia Blooming period	Kolor kwiatów Color of flowers	Walory ozdobne Visual values
Krzewy, półcień, luźne zadrzewienia – Bushes, half shadow, not dense afforestations						
<i>Stephanandra incisa</i> 'Crispa'	tawulec pogięty odm.	50	sezonowe seasonal	VI–VII	białe white	pokrój habit
<i>Symphoricarpos</i> × <i>chenaultii</i> 'Hancock'	śnieguliczka Chenaulta odm.	50 (90)	sezonowe seasonal	VI–VII	różowe pink	pokrój, liście długo zielone habit, leaves, long green
<i>Juniperus communis</i> 'Hornibrookii'	jałowiec pospolity odm.	30	zielone igły green coniferous needles	–	b.z.	pokrój habit
<i>Taxus baccata</i> 'Repandens'	cis pospolity odm.	50	igły coniferous needles	–	b.z.	pokrój habit
Krzewy, stanowiska silnie zacienione – Bushes, deep shadow						
<i>Euonymus fortunei</i> var. <i>radicans</i>	trzmielina Fortune'a odm. położona	30	zimozielone evergreen	–	b.z.	zimozielone ulistnienie evergreen leaves
<i>Euonymus fortunei</i> 'Minimus'	odm.	10	zimozielone evergreen	–	b.z.	zimozielone ulistnienie
<i>Hedera helix</i>	bluszcz pospolity	20	zimozielone evergreen	IX–X	żółtozielone yellow and green	zimozielone ulistnienie evergreen leaves
<i>Pachysandra terminalis</i>	runianka japońska	25	zimozielone evergreen	IV–V	białe white	zimozielone ulistnienie evergreen leaves
<i>Vinca minor</i>	barwinek pospolity	10	zimozielone evergreen	IV–V	niebieskie blue	zimozielone ulistnienie kwiaty evergreen leaves, flowers

Byliny, miejsca silnie zacienione – Herbs, deep shadow						
<i>Matteuccia struthipteris</i>	pióropusznik strusi	50–120	pierzaste pinnate	–	–	ulistnienie leaves
Byliny, pełne słońce – Herbs, full light						
<i>Geranium platypetalum</i>	bodziszek wielkopłatkowy	40–70	sezonowe seasonal	V–VI	niebiesko-fioletowe blue and violet	kwiaty flowers
Byliny – półcień, luźne zadrzewienia Herbs – half shadow, not dense afforestations						
<i>Geranium platypetalum</i>	bodziszek wielkopłatkowy	40–70	sezonowe seasonal	V–VI	niebiesko-fioletowe blue and violet	kwiaty flowers
<i>Hosta plantaginea</i>	funkia babkowata	60	jasnozielone light green	VII–VIII	białe white	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Matteuccia struthipteris</i>	pióropusznik strusi	50–120	pierzaste pinnate	–	–	ulistnienie leaves
Byliny, miejsca silnie zacienione – Herbs, deep shadow						
<i>Lazula sylvatica</i>	kosmatka olbrzymia	40–60	częściowo zimozielone partly evergreen	V	niepozorne inconspicuous	ulistnienie leaves
<i>Polygonum odoratum</i>	kokoryczka wonna	20–60	eliptyczno-jajowate elliptical and egg shaped	V–VI	białe white	ulistnienie leaves
Byliny, pełne słońce – Herbs, full light						
<i>Alchemilla mollis</i>	przywrotnik miękkowłosy	30	sezonowe szarozielone gray and green seasonal	VI–VII	jasnożółte light yellow	pokrój, kwiaty habit, flowers
<i>Alyssum argenteum</i>	smagliczka srebrzysta	30	drobne srebrzyste little silver	VI–VII	żółte yellow	kwiaty flowers
<i>Dryas octopetala</i>	dębik ośmiopłatkowy	10	zimozielone evergreen	V–VI	białe white	kwiaty, owoce flowers, fruits
<i>Euphorbia epithymoides</i>	wilczomlecz pstry	30	wąskie narrow	IV–V	zółtopomarańczowe yellow orange	kwiaty flowers
<i>Festuca ovina</i>	kostrzewa owcza	20	niebiesko-zielone blue and green	–	b.z.	pokrój habit

Tabela 1. cd.
Table 1. cont.

Gatunek, odmiana Species, variety	Nazwa polska Polish name	Wysokość Height	Ulistnienie Leavesy	Pora kwitnienia Blooming period	Kolor kwiatów Color of flowers	Walory ozdobne Visual values
<i>Geranium sanguineum</i>	bodziszek czerwony	20	sezonowe seasonal	VI–VII	karminowo- czerwone carmine and red	kwiaty flowers
<i>Potentilla alba</i>	pięciornik biały	20	pięciolistkowe 5 leaves	V	białe white	kwiaty flowers
<i>Potentilla reptans</i>	pięciornik rozłogowy	20	pięciolistkowe 5 leaves	VII–VIII	żółte yellow	kwiaty flowers
<i>Salvia nemorosa</i>	szałwia omszona	30	eliptyczno- podłużne oval- longitudinal	VI–VII	fioletowe violet	kwiaty flowers
<i>Thymus serpyllum</i>	macierzanka piaszkowa	5	drobne little	VII–IX	różowe pink	kwiaty flowers
Byliny – półcień, luźne zadrzewienia Herbs - half shadow, not dense afforestations						
<i>Ajuga reptans</i> 'Atropurpurea'	dąbrówka rozłogowa odm.	10	zimozielone evergreen	V–VII	zielono- purpurowe green and purple	ulistnienie kwiaty leaves, flowers
<i>Alchemilla mollis</i>	przywrotnik miękkowłosy	30	sezonowe szarozielone seasonal gray and green	VI–VII	jasnożółte light yellow	pokrój, kwiaty habit, flowers
<i>Anemone nemorosa</i>	zawilec gajowy	15	3–5 listkowe from 3 to 5 leaves	IV	białe white	kwiaty flowers
<i>Bergenia cordifolia</i>	bergenia sercowata	40	skórzaste zimozielone cariaceous evergreen	IV–V	różowe, czerwone, białe pink, red, white	ulistnienie leaves
<i>Brunnera macrophylla</i>	brunera wielkolistna	30	ciemnozielone dark green	IV–V	ciemno- niebieskie dark blue	kwiaty flowers
<i>Caltha palustris</i>	knieć błotna	30	sercowate cordate	IV–V	żółte yellow	kwiaty flowers

<i>Epimedium perralderianum</i> 'Frohneiten'	epimedium Perralderiana odm.	25	sezonowe, złożone seasonal	IV–V	brązowożółte brown-yellow	ulistnienie leaves
<i>Epimedium × versicolor</i>	epimedium pstre	35	sezonowe, złożone seasonal	IV–V	żółte yellow	ulistnienie leaves
<i>Geranium macrorrhizum</i> 'Spessart'	bodziszek korzeniasty odm.	40	zimozielone evergreen	VI–VII	jasnoróżowe light pink	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Geranium platypetalum</i>	bodziszek wielkopłatkowy	40–70	sezonowe seasonal	VI	niebiesko-fioletowe blue and violet	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Glechoma hederacea</i>	bluszcz kurdybanek	10–35		IV–V	niebiesko-fioletowe blue nad violet	ulistnienie leaves
<i>Hosta plantaginea</i>	funkia babkowata	60	jasnozielone light green	VII–VIII	białe white	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Hosta sieboldiana</i> 'Elegans'	funkia sina odm.	50	okazale, sine chopping, blue	VI–VIII	fioletowo-białawe violet and white	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Lamium maculatum</i>	jasnota plamista	20–60	jajowato-trójkątne oval-triangular	V–VII	czerwonawe red	ulistnienie leaves
<i>Lysimachia numularia</i>	tojeść rozestłana	5	zielone green	V–VII	żółte yellow	ulistnienie leaves
<i>Omphalodes verna</i>	ułudka wiosenna	20	sezonowe seasonal	IV–V	niebieskie blue	kwiaty flowers
<i>Prunella grandiflora</i>	głowienka wielkokwiatowa	15	zielone green	VII–IX	liliowe violet	kwiaty flowers
<i>Pulmonaria angustifolia</i>	miodunka wąskolistna	20	zielone green	IV–V	niebieskie blue	kwiaty flowers
<i>Wladsteina ternata</i>	pragnia syberyjska	15	zimozielone evergreen	IV–V	żółte yellow	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
Byliny, miejsca silnie zacienione – Herbs, deep shadow						
<i>Anemone nemorosa</i>	zawilec gajowy	15	3–5-listkowe from 3 to 5 leaves	IV	białe white	kwiaty flowers
<i>Asarum europaeum</i>	kopytnik pospolity	15	zimozielone evergreen	IV–V	brunatne brown	

Tabela 1. cd.
Table 1. cont.

Gatunek, odmiana Species, variety	Nazwa polska Polish name	Wysokość Hight	Ulistnienie Leavesy	Pora kwitnienia Blooming period	Kolor kwiatów Color of flowers	Walory ozdobne Visual values
<i>Convalaria majalis</i>	konwalia majowa	20	lancetowate lanceolate	V	białe white	
<i>Corydalis cava</i>	kokorycz pusta	20		IV	purpurowo- liliowe, żółtawe purple, violet, yellow	
<i>Galium odoratum</i>	marzanka wonna	30	drobne w okółkach minor in whorls	V–VI	białe white	kwiaty ulistnienie flowers, leaves
<i>Hosta lancifolia</i>	funkia lancetolistna	25	zielone green	VII–VIII	fioletowe violet	kwiaty ulistnienie flowers, leaves
<i>Hosta plantaginea</i>	funkia bawkowata	60	jasnozielone light green	VII–VIII	białe white	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Hosta sieboldiana</i> 'Elegans'	funkia sina odm.	50	okazałe, sine chopping, blue	VI–VIII	fioletowo- białawe violet and white	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Lamiastrum galeobdolon</i> 'Florentinum'	gajowiec żółty	20	białopstre spotted white	V–VI	żółte yellow	ulistnienie, kwiaty leaves, flowers
<i>Majanthemum bifolium</i>	konwalijka dwulistna	15	sercowato- jajowate cordate-oval	V	białe white	ulistnienie leaves
<i>Mercurialis perennis</i>	szczyr trwały	20–30	eliptyczno- zostrzone elliptic- sharpened	IV–V	niepozorne inconspicuous	ulistnienie leaves
<i>Tiarella cordifolia</i>	tiarella sercolistna	20	sezonowe seasonal	IV–V	białe white	ulistnienie leaves

b.z. – bez znaczenia – no meaning

Wg wykazu Borowskiego i Latochy [2005] – According to Borowski and Latocha [2005]

PRZYKŁADY PARKÓW OSIEDLOWYCH W POLSCE I ZA GRANICĄ

Parki osiedlowe służące głównie mieszkańcom stanowią nieodzowny element w zagospodarowaniu przestrzennym miast, zwłaszcza w krajach Europy Zachodniej. W Polsce można wyróżnić nieliczne obiekty, które stanowią dobrze zaprojektowany teren zieleni. Niżej przedstawiono kilka parków osiedlowych w Polsce i za granicą.

- *Park osiedlowy* przy ul. Perzyńskiego w Warszawie o powierzchni 1,58 ha [Miasto Stołeczne Warszawa... b.d.]. Powstał na terenie osiedlowego zieleńca, a jego program skierowany jest głównie do osób poszukujących wyciszenia. Przeznaczenie parku miało wpływ na sposób aranżacji terenu. Użytkownicy mogą korzystać m.in. z placów zabaw dla dzieci oraz boiska do gry w koszykówkę.
- *Park na Podolszycach Południe* w Płocku o powierzchni prawie 2 ha, obecnie w budowie. Aranżację układu komunikacyjnego oparto na ścieżkach wydeptanych przez pobliskich mieszkańców. Zaproponowano m.in. fontannę, w której można się ochłodzić w upalne dni, plac zabaw oraz stoły z parasolami. Istniejący na tym terenie lasek brzozy zostanie zachowany, a na jego terenie będzie utworzona ścieżka dydaktyczna.
- *Park osiedlowy* pomiędzy ul. Kutrzeby a ul. Taczaka w Szczecinie [Moje Miasto... 2011]. Na powierzchni blisko 3 ha zaaranżowano zupełnie nową przestrzeń. Wybudowano boiska do gry w piłkę siatkową i nożną, plac zabaw, plac przeznaczony na imprezy osiedlowe, a także scenę i widownię z miejscami siedzącymi. Ustawiono również m.in. stół do ping-ponga oraz stół do gry w szachy, a także wiaty i ławki. Dla psów zbudowano specjalny wybieg. W planach jest wybudowanie ścieżki zdrowia oraz trasa dla rolkarzy.
- *Park Robert Baden Powell* w Mediolanie [Comune di Milano... b.d.] powstał w 2005 roku na terenie gdzie zawsze brakowało zieleni miejskiej, na obrzeżach zabytkowego centrum, pośród zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej. Zajmuje powierzchnię ponad 3,5 ha, na której oferuje się wiele atrakcji dla mieszkańców pobliskich okolic, a wszystko to w nowoczesnej aranżacji. Są tu m.in. duża strefa gier i zabaw, ścieżki do joggingu oraz rowerowe, dwa boiska do kręgli na sztucznej murawie, dwa wydzielone miejsca do wyprowadzania psów.
- *Park de l'Estaciò del Nord* w Barcelonie [Lambertini 2006], o powierzchni 3,4 ha, wybudowany na terenie niegdyś należącym do kolei. Park zaprojektowano w stylu minimalistycznym, główny nacisk kładąc na rzeźbę terenu. Założeniem było ukazanie zmienności w czasie i przestrzeni, a z drugiej strony ciągłości sztuki ogródów i krajobrazu. Projektanci chcieli także upamiętnić tradycje Katalonii. Park usytuowany jest pomiędzy zabudowaniami mieszkalnymi. Ciekawie ukształtowana rzeźba terenu oraz wspomniany minimalizm w wyposażeniu parku dają możliwość dowolności oraz różnorodności w korzystaniu z owej przestrzeni.
- *Park Central Nou Barris* w Barcelonie o powierzchni 17 ha zaprojektowany w abstrakcyjnym stylu nawiązującym do kubizmu. Ustytuowany jest na peryferiach, w północno-wschodniej części miasta, pośród zabudowy wielorodzinnej. Kompozycja graficzna przeważa nad zamysłem funkcjonalnym parku, co nie oznacza braku atrakcji i funkcjonalności. Poszczególne strefy parku są harmonijnie połączone w jedną całość o bardzo nieregularnym kształcie, który wynika z umiejscowienia graniczących z nim budynków.

PIŚMIENNICTWO

- Bernacki K., 2009. Idea parku miejskiego po 1982 roku. Praca doktorska. Politechnika Wroclawska, Wydział Architektury Wrocław.
- Borowski J., Latocha P., 2005. Zastosowanie roślin pnących i okrywowych. Wydawnictwo SGGW Warszawa.
- City Gardens Management Plan 2011–2016, <http://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/green-spaces/city-gardens/Documents/CG%20Management%20Plan%20Summary%20updated.pdf> [dostęp 22.05.2012].
- Comune di Milano, b.d. Parco Robert Baden Powell, http://www.comune.milano.it/portale/wps/portal/CDM?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/contentlibrary/Ho%20bisogno%20di/Ho%20bisogno%20di/AreeVerdi_ParchieGiardini_Parco%20Robert%20Baden%20Powell&categId=com.ibm.workplace.wcm.api.WCM_Category/IT_CAT_Bisogni_01_01/d2aaad80446e0187b8f1bbd36d110d8a/PUBLISHED&categ=IT_CAT_Bisogni_01_01&type=content [dostęp 22.06.2012].
- Gardenvisit.com, 2008. The Garden and Landscape Guide – Public Park History, http://www.gardenvisit.com/history_theory/library_online_ebooks/architecture_city_as_landscape/history_public_parks [dostęp 22.05.2012].
- Lambertini A., 2006. Fare parchi urbani. Firenze University Press Firenze.
- Miasto Stołeczne Warszawa b.d. Park osiedlowy ul Perzyńskiego, <http://zielona.um.warszawa.pl/tereny-zielone/parki/park-osiedlowy-ul-perzynskiego> [dostęp 22.06.2012].
- Moje Miasto, 2011. Wybudują nam taki piękny park, <http://www.mmszczecin.pl/381744/2011/8/5/wybuduja-nam-taki-piekny-park?category=news> [dostęp 22.06.2012].
- MuratorPlus.pl, 2008. Mieszkania w dzielnicy Aniołki, http://www.muratorplus.pl/inwestycje/inwestycje-mieszkaniowe/mieszkania-w-dzielnicy-anioki_62336.html [dostęp 22.06.2012]
- Stojak M., 2011. Zieleń, sport, rekreacja: dane i wskaźniki. [W:] Projektowanie zrównoważonych jednostek strukturalnych. PWR, Wydział Architektury, Zakład Kształtowania Środowiska Wrocław, 18–29.
- The City of London Open Space Strategy 2008, <http://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/green-spaces/city-gardens/about-us/Documents/open-space-strategy.pdf> [dostęp 22.05.2012].
- Zachariasz A., 2009. Współczesne kierunki i tendencje w projektowaniu parków publicznych. *Nauk Przyr. Techn.* 3(1), 1–10.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 18.12.2013